

Tietopalvelut-osasto
Operatiivisen toiminnan ohjaus -yksikkö (OPER)

14.01.2016; päivitetty 27.9.2016

**ALAIKÄISEN TIETOJEN NÄYTTÄMINEN JA PUOLESTA-ASIOINTI OMAKANNASSA:
OHJE TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISILLE**

Kohderyhmät	Julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjoajat Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjoajat Lääkärit ja hammaslääkärit Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien valmistajat
Voimassaoloaika	Ohje tulee voimaan välittömästi ja on voimassa toistaiseksi.
Tarkoitus	Ohjeella täsmennetään Potilastiedon arkiston ja sähköisen reseptin toimintamalleja. Ohje täsmentää alaikäisen potilaan terveystietojen kirjaamista.

Tietopalvelut-osasto
Operatiivisen toiminnan ohjaus -yksikkö (OPER)

14.01.2016; päivitetty 27.9.2016

ALAIKÄISEN ASIOINTI JA PUOLESTA-ASIOINTI OMAKANNASSA: OHJE TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISILLE

Alaikäisten asiointi valtakunnallisessa Omakanta-palvelussa ja huoltajien mahdollisuus asioida alaikäisen puolesta mahdollistetaan Omakannassa vuoden 2016 aikana.

Terveydenhuollossa 1.8.2016 jälkeen tehdyt merkinnät näytetään alaikäisille itselleen ja heidän huoltajilleen Omakannassa. *Huoltaja voi nähdä terveystietoja ja reseptejä, jotka ovat muodostuneet lapsen ollessa alle 10-vuotias.*

Jos Potilastiedon arkistoon tallennettavien tietojen näkyminen Omakannassa on tarpeen estää alaikäiseltä itseltään tai hänen huoltajiltaan, tehdään se viivästämillä näiden potilasasiakirjojen näyttäminen Omakannassa.

Alaikäinen Omakannan käyttäjänä

Omakanta avataan kaikille alaikäisille käyttäjille. Alaikäinen pääsee kirjautumaan Omakantaan vastaavalla tavalla kuin täysi-ikäinen eli henkilökohtaisilla pankkitunnuksilla, sähköisellä henkilökortilla tai mobiilivarmenteella.

Alaikäinen voi katsella Omakannassa resepti- ja terveystietojaan sekä lähettää reseptin uusimispyyntöjä. Omakannassa alaikäinen ei voi itse kuitata informaatiota, antaa suostumuksia, asettaa kieltoja eikä antaa elinluovutus- tai hoitotahtoa.

Puolesta-asiointi Omakannassa

Huoltajien katselu- ja asiointioikeus Omakannassa alaikäisten huollettavien puolesta toteutetaan vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa Omakanta näyttää huoltajille alle 10-vuotiaiden huollettavien reseptit ja terveystiedot, *jotka ovat muodostuneet 1.8.2016 jälkeen.*

Huoltajat voivat asioida Omakannassa alaikäisen puolesta, eli kuitata informaatioita vastaanotetuksi, antaa suostumuksia alaikäisen puolesta sekä tehdä sähköisen lääkemääräyksen uudistamispyyntöjä. Huoltajalla ei kuitenkaan ole oikeutta asettaa kieltoja eikä peruuttaa toisen henkilön antamaa suostumusta, tai tehdä elinluovutustahtoa tai hoitotahtoa alaikäisen puolesta.

Tietopalvelut-osasto
Operatiivisen toiminnan ohjaus -yksikkö (OPER)

14.01.2016; päivitetty 27.9.2016

Huoltajan oikeus nähdä alaikäisen tietoja sekä asioida hänen puolestaan varmistetaan Väestörekisterikeskuksen Asiointivaltuudet-palvelusta. Huoltajan oikeus nähdä huollettavansa tiedot päättyy, kun huollettava täyttää 18 vuotta.

Toistaiseksi yli 10-vuotiaista kirjatut tiedot eivät näy huoltajille Omakannassa. Potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) annetun lain mukaan alaikäisellä potilaalla, joka ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan, on oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoonsa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Puolesta-asiointi Omakannassa yli 10-vuotiaiden osalta mahdollistuu, kun terveydenhuollon ammattihenkilö pystyy rakenteisesti tallentamaan kypsäksi arvioidun alaikäisen asettaman, huoltajille näyttämistä koskevan kiellon Potilastiedon arkistoon ja Sähköiseen lääkemääräykseen.

Toimintamalli sosiaali- ja terveydenhuollossa

1. Omakannassa näytettävien tietojen viivästäminen

Jos Potilastiedon arkistoon tallennettavien tietojen näkyminen Omakannassa on tarpeen estää alaikäiseltä itseltään tai *alle 10-vuotiaan huoltajilta*, tehdään se viivästämillä tallennettavat tiedot. Viivästäminen tehdään potilastietojärjestelmässä normaalin viivästämis-käytännön mukaisesti.

Viivästäminen estää aina potilasasiakirjojen näkymisen Omakannassa sekä huoltajilta että alaikäiseltä itseltään. *Jos palvelutapahtumaan liittyy vain viivästettyjä asiakirjoja, myöskään palvelutapahtumaan liittyviä käynti- ja hoitajaksotietoja ei näytetä.*

Huoltajat sekä alaikäinen näkevät Omakannassa tietojen luovutukset terveydenhuollolle. Luovutuslokeissa ei kuitenkaan näytetä, mitä tietoja on luovutettu, jos luovutus on sisältänyt vain sellaisia palvelutapahtumia, joissa on pelkästään viivästettyjä tietoja.

Tietojen viivästäminen alaikäiseltä itseltään

Jos alaikäisen potilasasiakirjojen näyttämistä Omakannassa on tarpeen viivästä alaikäiseltä itseltään, toimitaan samoin edellytyksin ja säännöin, kuten muutenkin tietoja Omakannasta viivästettäessä. (ks. Potilastiedon arkiston toimintamallit). Tiedot eivät silloin näy myöskään huoltajalle Omakannassa.

Tietopalvelut-osasto
Operatiivisen toiminnan ohjaus -yksikkö (OPER)

14.01.2016; päivitetty 27.9.2016

Tietojen viivästäminen huoltajilta

Alaikäisen terveystietojen näyttäminen Omakannassa viivästetään siihen saakka, kunnes alaikäinen täyttää 18 vuotta, jos:

- alaikäinen on arvioitu kypsäksi päättämään omasta hoidostaan ja hän haluaa kieltää tietojensa näkymisen huoltajiltaan. Tällöin myöskään alaikäinen itse ei näe tietoja Omakannan kautta.
- alaikäisen lapsen hoidossa tehdyt merkinnät arvioidaan olevan niin arkaluonteisia, että niiden näkyminen lapsen huoltajille olisi lapsen edun vastaista tai saattaisi aiheuttaa vakavaa vaaraa lapsen tai huoltajan terveydelle tai hoidolle taikka oikeuksille.

Terveydenhuollon ammattihenkilön vastuulla on arvioida tilanteet, joissa alaikäisen potilastiedon näyttäminen huoltajalle täytyy estää.

Jos tieto viivästetään em. syistä, viivästettävään merkintään kirjataan, että tieto on viivästetty tietojen luovuttamisen estämiseksi huoltajille sekä syy viivästämiselle. Viivästettyä merkintää ei saa luovuttaa myöskään toisesta terveydenhuollon organisaatiosta huoltajille eikä siten käyttää uuden potilaskertomusmerkinnän pohjana.

Jos kypsäksi arvioitu alaikäinen haluaa sallia tietojen näyttämisen huoltajilleen, viivästystieto poistetaan tai merkitään viivästyksen päättymisen määräaika lyhyemmäksi. Samalla tehdään uusi merkintä, jossa todetaan, että viivästys on poistettu.

2. Vaikutukset sähköiseen lääkemääräyksen käyttöön

Kaikki sähköiset lääkemääräykset näytetään Omakannassa alle 10-vuotiaiden lasten huoltajille sekä alaikäiselle itselleen.

*Paperireseptiä ei voi enää valita 1.1.2017 alkaen. Jos kypsäksi todettu 10–17-vuotias alaikäinen haluaa estää reseptien tietojen luovuttamisen huoltajalle **apteekista**, on alaikäisen tehtävä terveydenhuollossa reseptikohtainen kieltö. Kielletyt reseptit eivät näy apteekkien tulosteilla. Alaikäinen voi hakea reseptin apteekista vain potilasohjeen tai Omakannasta tulostetun yhteenvedon avulla. Kielletyt reseptit eivät myöskään näy toisessa terveydenhuollon yksikössä. Toimintamalli on väliaikainen, kunnes huoltajille osoitettuun kieltoon voidaan käyttää siihen tarkoitettua kieltoa.*

Tietopalvelut-osasto
Operatiivisen toiminnan ohjaus -yksikkö (OPER)

14.01.2016; päivitetty 27.9.2016

Vesa Jormanainen
Yksikönpäällikkö

Jari Suhonen
Projektipäällikkö

Jakelu Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiot
Apteekit
Potilastietojärjestelmien valmistajat
Apteekkien tietojärjestelmien valmistajat

Tiedoksi STM / kirjaamo, Maritta Korhonen
Valvira / kirjaamo, Tarja Holi, Markus Henriksson
Fimea / kirjaamo, Anne Hirvonen
Kansaneläkelaitos / Kanta-palvelut-yksikkö, Marina Lindgren
Väestörekisterikeskus / kirjaamo, Jukka Santala
Suomen Kuntaliitto ry / kirjaamo
Lääkäripalveluyritykset ry / Ismo Partanen
Terveyspalvelualan Liitto ry / Jarno Talvitie
Suomen Lääkäriliitto ry / Kati Lehtonen
Suomen Hammaslääkäriliitto ry / Matti Pöyry
Suomen Apteekkariliitto ry / Vesa Kujala
Yliopiston apteekki
Itä-Suomen yliopiston apteekki